

„Bývalé ľudové piesne a hry”**4. trieda**

Meno pedagóga	Szászné Sándor Erika
Pracovisko	Buková slovenská národnostná základná škola 3557 Bükkszentkereszt, Széchenyi u. 2.
Predmet	Slovenská vzdelanosť
Tematický okruh	Bývalé ľudové piesne a hry
Trieda	4.
Výchovno-vzdelávací cieľ Kompetencie	Vzbudiť a posilniť národnostnú identitu pomocou nasledujúcich kompetencií: -komunikatívna kompetencia; -gramatická kompetencia; -sociálno-kultúrna kompetencia; -diskurzívna kompetencia; -adekvátne jazyková kompetencia;
Použitá literatúra	https://hirmagazin.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/szlovakok http://www.oslovma.hu/pilis-slovak.hu/literatura/17-irodalom/349-spievanky-spievanky-preco-vymierate http://mek.niif.hu/ http://emf-kryon.blogspot.com/2013/03/nepi-jatekok.html

Úvod

Milé Koleyne, vážení Kolegovia!

Účelom nasledujúceho učebného plánu zo slovenskej vzdelanosti je, aby sa žiaci čo hlbšie oboznámili v minulosti existujúcim každodenným životom svojho rodiska/úzkeho okolia. Pomocou využívania moderných technológií (IKT) a kreatívnych foriem žiaci sa hravo naučia a osvojia si potrebu zachovania ľudových tradícií.

Príklady pomôžu ako sa dajú rozvíjať rôzne zručnosti a schopnosti počas výučby.

Prajem Vám dobrú prácu!

Szászné Sándor Erika
Meno pedagóga

Čas (min)	Postup hodiny	Metódy, obsah, formy práce žiacov	Pomôcky	Poznámky
20 min (20')	<p>Kontrola domácej úlohy</p> <p>Predbežná úloha: zbieranie ľudových piesní z dediny</p> <p>Deti pracovali v štyroch skupinách. Každá skupina vybrala jednu ľudovú pieseň, ktorú naučili od členov klubu dôchodcov.</p> <p>Preklad ľudových piesní</p>	<p>Žiaci predvedia domáce úlohy.</p> <p>Úloha žiakov bolo: pozbierať, autenticky si vypočuť a nahráť ľudové piesne od starších ľudí (rozhovor s členmi slovenského klubu - návšteva klubu)</p> <p>Názov piesní: <i>príloha 1.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Hora, hora visoká si ❖ Čerešenki ❖ Ja do lesa, ja do hori ❖ Visoká, kasárňa <p><i>Skupinová práca</i></p> <p>Úlohy:</p> <p>Skupiny:</p> <p>1. prezentujú (zaspievajú) svoje ľudové piesne,</p> <p>2. povedia jadro vybranej ľudovej piesne, <i>príloha 2.</i></p>	<p>Mobilný telefón (na počúvanie skladieb bol potrebný ako diktafón)</p> <p>Názvy ľudových piesní sú napísané na tabuli</p> <p>Skupiny sedia v kruhu oproti sebe</p> <p>Texty piesní sú autenticky napísané.</p>	Hodnotenie

	<p>Žiaci popíšu neznáme slová do slovníka</p> <p>Žiaci si vyberú jednu pieseň a naučia sa</p>	<p>3. rozprávajú o ľudových piesňach <i>príloha 3.</i></p> <p>4. zvýrazňujú (zapamätajú si) neznáme slová <i>príloha 4.</i></p>		
<p>20 min (40')</p>	<p>Interaktívny materiál o dedinských ľudových hrách</p>	<p>Frontálna práca</p> <p>Prezentácia rôznych ľudových hier.</p> <p>Čo sa hrali dávno deti v dedine? <i>príloha 5.</i></p> <p>Otázky:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Aké detské ľudové hry existovali v dedine? ❖ Aké typické chlapčenské ľudové hry poznáte? ❖ Aké typické dievčenské ľudové hry poznáte? ❖ Aké ľudové hry sa zachovali až dodnes? 	<p>Interaktívna tabuľa (prezentácia fotiek)</p> <p>1. fotka http://fchalozat.hu/nepi-gyermekjatekok/ (sti.: 01. 05. 2020. 22:05)</p> <p>2. fotka: https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-neprajzi-lexikon (sti.: 01. 05. 2020. 22:20)</p> <p>Názvy ľudových hier (aj po slovensky) sú napísané na tabuli</p>	<p>Ústne hodnotenie</p>
	<p>Zhrnutie</p>			<p>Ústne hodnotenie</p>

3 min (43')	Dramatická hra Dramatická hra	<p><i>Frontálna práca</i></p> <p><i>Aké informácie ste sa dozvedeli z prezentácie o ľudových hrách?</i></p> <p>1. O ktorých ľudových hrách ste ste počuli na hodine?</p> <p>2. Aké nové slová ste počuli na hodine?</p> <p><i>vinšovačky, orol, zlatá brána...</i></p> <p>3. Poďme si zahrať tieto hry!</p> <p>4. Poďme si zahrať hru, ktorá prežila dodnes! Názov hry je <i>Seje Peter</i> <i>priloha 6.</i></p>	 <p>3. fotka: http://emf-kryon.blogspot.com/2013/03/nepi-jatekok.html (sti.: 01. 05. 2020. 22:30)</p> <p>4. fotka: https://www.arcanum.hu/ (sti.: 01. 05. 2020. 22:50)</p> <p>Zaspievajme, a zahrajme sa pieseň <i>Seje Peter!</i></p>	
2 min (45')		<p>Hodnotenie hodiny:</p> <p>Ako som sa cítil/a?</p> <p>Ako sme pracovali?</p>	<p>Deti sú hodnotení ústne, najlepší dostanú päťku.</p>	Hodnotenie

Príloha

1.

Slovenské ľudové piesne z dediny (texty naznamenané z klubu dôchodcov)

Hora, hora

Hora, hora visoká si,
moja milá d'aleko si.
Ďaleko si za horama,
veľká láska medzi nama.

Hora, hora bukovina,
rozlúčme si moja milá
//: Keď mi se dva rozlúčime,
dva srdečka zarmútíme.: //

Čerešenki
Čerešenki, čerešenki, čerešne,
vi ste se mi rosipali po ceste.
Do vás nájde, do vás pozbera.

Ja som včera večer mala frajera.
//: Daval mi on prsteň, a ja nechcela,
bo ja Dobai Gažiho chcela.://

Visoká kasárňa

Visoká kasárňa, širokí dvor,
tam se mi prechodí frajerek môj.
Tam se mi prechodí, tak žalostne plače,
že to tá kasárňa len sa trase.

Nikto mi to nezna čo me bolí,
len ten jeden doktor čo me hojí.
Boli me hlavička srdco polovička,
že ja musím čakať za Janička.

Ja do lesa, ja do hori

Ja do lesa, ja do hori,
ja do lesa nepôjdem,
bo tam stojí jagereček,
sekerečku mi vezne.

Sekerečka za sto zlati,
a porisko za dolár.
Dávajú mi staru babu
že bi ja ju miloval.

Stará baba, jak tá žaba,
jak tá zelená tráva.
A to devče šumne, švárne,
jak tá červená ruža.

Staré babi hrable treba,
že bi s nimi hrabala.
Mladé dcéri muža treba,
že bi se s ním ľubila.

2.

Preklad ľudových piesní

Túl a hegyen

Hegy, hegy, de magas vagy,
kisangyalom, de messze vagy.
Messze vagy a hegyen túl,
Szeret nagyon a szeretóm.

Erdő, erdő bükkös erdő,
eljött már a búcsú idő.
Hej, de nehéz így elválni,
S megint egymásra találni.

Cseresznyék

Cseresznyék, cseresznyék, cseresznyét,
ti hagyatok el az út során.
Ki megtalál, összeszed benneteket.

Tegnap volt szeretőm,
ő adott gyűrűt nekem, ám én nem fogadtam el (nem akartam).
Mert én Dobai Gázsit akartam.

Magas kaszárnya

Magas kaszárnya, széles udvara,
ott menetel az én szeretőm.
Ott menetel, siralmasan sír,
hogy beleremeg a kaszárnya.

Senki nem ért meg, mi fáj nekem,
csak a doktor, aki engem gyógyít.
Fáj a fejem és a fél szívem,
Janikára várva.

Az erdőbe, a hegyre

Az erdőbe, a hegyre,
az erdőbe nem megyek,
mert ott áll a kis favágó,
ki elveszi a baltát.

Száz arany a fejszéért,
a munkáért egy dollár.
Szekálnak az öregasszonyok,
szeressem őt.

Az öregasszony olyan, mint a béka,
mint a zöld fű.
Ez a lány szépséges, csinos,
mint a piros rózsa.

A vénasszonyoknak gereblye kell,
hogy elgereblyezzük őket.
A fiatal lánynak férj kell,
akit szerethet.

3.

Čo vieme o ľudových piesňach?

Ľudové piesne patria k najrozšírenejším formám ľudovej slovesnosti. Ľudia v nich vyjadrovali svoje city, zážitky a skúsenosti z každodenného života. Ľudové piesne sú jednoduché. Piesne sú zrozumiteľné, jednoduchým ľudom veľmi blízke a ľahko sa zapamätajú. Prezrádzajú nám veľmi veľa o živote ľudu v minulosti, o jeho myšlienkach, náladách, citoch, túžbach a boji o lepší a spravodlivejší život. Piesne podľa ich obsahu delíme do viacerých skupín: piesne so sociálnou tematikou, regrútske, vojenské, zbojnícke, ľúbostné, svadobné piesne, uspávanky a podobne.

Hora, hora, Čerešenki: ľúbostná ľudová pieseň*Visoká kasárňa:* vojenská ľudová pieseň*Ja do lesa, ja do hori:* svadobná ľudová pieseň

4.

*Slovník**Hora, hora*

<https://www.google.com/search?q=hegyek>
(sti.: 04. 05. 2020. 20:20)

ďaleko – messze

láska – szerelem

bukovina – bükkös

rozlúčiť - búcsúzni

Čerešenki

www.google.com/search?q=cseresznye
(sti.: 04. 05. 2020. 20:20)

čerešňa – cseresznye
frajer/ frajerka – szerető
prsteň - gyűrű

Visoká kasárňa

<https://www.google.com/search?q=katona+rajz>
(sti.: 04. 05. 2020. 20:30)

kasárňa – laktanya
široky-á,-é – széles
žalostne plače - szomorúan/ bánatosan sír

Ja do lesa, ja do hori

<https://www.google.com/search?q=v%C3%A9nasszony+rajz>
(sti.: 04. 05. 2020. 20:35)

sekera – fejsze
stará baba – vénasszony
žaba – béka
tráva – fű

5.

Čo sa hrali dávno deti v dedine?

Dávno v dedine žilo spolu viac generácií. Deti sa naučili hry od starších, od rodičov, takto sa zachovávali slovenské ľudové detské hry v rodinách. Najznámejšie skupinové hry pre väčších detí sú vyčítanky. Hier s dejom sú hry s držaním brány, vykrúcaním, hry so zvyšujúcim-klesajúcim počtom, s výmenou úloh, s voľbou partnera, s prsteňom, šatkou. Sú detské hry, ktoré sa viažu k ľudovým zvykom.

Typické chlapčenské ľudové hry

Vinšovačky: Hra s väčších chlapcov a dievčat je spojená s ľudovými zvykmi. Tieto hry sa viažu jednak k ročným obdobiam, jednak ku výročným sviatkom. Tieto hry tvoria dramatickú časť slovenských ľudových tradícií. Voľakedy boli toho názoru, že keď na Nový rok vstúpi do domu najprv muž alebo chlapec, prinesie do domu šťastie: “*Vinšujem Vám tento Nový rok, aby vám vipadev s peci praví bok, a s putenki ucho, abi mala mladá gazdiná veľké brucho, aj aby boli štiri voli zápražné, štiri kravi dojné, to já vám šecko vinšujem!*”

Šaš letí: Keď deti uvideli letieť orla, spievali nasledujúcu riekanku: “*Šaš letí, nemá deti, a mi máme, ale mu jich, nepredáme, pánbičkovi darmo dame!*”

Typické dievčenské ľudové hry

Háj, husičky: Dávno dievčatá už veľmi skoro museli pásť husi, preto hus účinkuje vo viacerých tunajších hrách. Je však aj taká slovenská detská pieseň, ktorú dievčatá spievali pri vyhánaní husí: “*Háj husičky, háj, pre zelení háj! Anču bite, ne mňa bite, Anča pásla husí v žite, háj husički háj, pre zelení háj!*”

Zlatá brána: Voľakedy bola veľmi obľúbená hra – hra na zlatú bránu. Hrali ju tak, že dve dievčatá držali bránu a ostatné boli v zástupe, držiac sa za ruky, so spevom prechádzali popod bránu: “*Zlatá brána otvorená, zlatím kľúčom podoprená. Kto do nej vojde, hlava mu zojde, či je ona, či je on, nepustím ho z bráni von.*”

Lastovičky hore: Radosť z jari poskytuje deťom návrat lastovičiek. Keď dievčatká uvidia prvú lastovičku, spievajú nasledujúcu pieseň, pritom sa hľadia po tvári, akoby sa umývali, aby nemali pehy na tvári: “*Lastovički hore, moje pehi dole!*” (Aj bociana vítali spevom, pritom mu kývali rukami.)

6.

Seje Peter

Deti stojá a začnú spievať. Postupne pripraví kruh a z toho "retiazku". Keď retiazka je pripravená začne sa spievať pieseň: Seje Peter proso aj pšeničku - *Vyvolili sme si prepeličku. Prepeličku máme, pepela nemáme. Málo nás, málo nás, pod Anička (Petike, Lacika, Katika) medzi nás / preč od nás.*